

گزارشی از نمایشگاه‌های سیار برگزارشده، اداره کل اطلاع‌رسانی و ارتباطات (گروه ارتباطات آرشیوی) در تابستان ۱۳۹۵

اکبر فلاحی^۱ و فریبا امیری^۲

از سالیان گذشته و به‌منظور معرفی اسناد و گسترش جامعه مخاطبان عام‌وخاص، برگزاری نمایشگاه‌های اسناد در فرهنگسراها، مکان‌های پرتردد و دانشگاه‌ها شکل گرفته است. برای انجام این مهم پوشه‌های آماده‌سازی‌شده اسناد، برای شعبه‌های سازمان و سازمان‌ها و نهادهای درخواست‌کننده داخلی و خارجی ارسال می‌شود.

به‌مناسبت ۱۴ تیر، روز شهرداری و دهیاری، اسنادی برای برگزاری نمایشگاه، هم‌زمان در ۱۲ نمایندگی استانی و منطقه‌ای، با ۳۰ عنوان و معرفی ۴۳ برگ سند مربوط به دوره پهلوی، آماده‌سازی و ارسال شد. در اسناد نمایشگاه، مباحثی هم‌چون ابلاغ آئین‌نامه تکالیف کدخدایان در امور مربوط به نظام‌وظیفه، پرداخت دستمزد کدخدایان، دستور به بخشداران برای آموزش کدخدایان، وظایف و شرایط دهیاری، حکم کدخدائی، پذیرش دانش‌آموز در رشته دهیاری، آموزش‌های لازم به کدخدایان، ابلاغ قانون واگذاری وصول مالیات مستغلات، مکاتبه مبنی بر عریضه مالکان اتوبوس‌های شهری راجع به گرانی اتومبیل و وسایل آن، تعیین مبالغ جدید برای تاکسی‌ها، سواد قانون واگذاری قراولخانه و اراضی بائر و دایره دولتی مورد استفاده شهرها به بلدی‌های محل و غیره آمده است.

سالروز تأسیس «مجلس تجارت» در ۱۳ مرداد ۱۳۲۶ش. مناسبت دیگری است که گروه ارتباطات آرشیوی، نمایشگاهی در این زمینه، شامل ۲۳ فهرست با معرفی ۳۹ برگ سند آماده‌سازی و با هدف برگزاری نمایشگاه هم‌زمان، برای ۱۱ نمایندگی استانی و منطقه‌ای

۱. دانشجوی دکتری تاریخ علم دوره
اسلامی، رئیس گروه ارتباطات آرشیوی،
falahi1354@yahoo.com
۲. کارشناس برنامه‌ریزی و بررسی اسناد
و مدارک
amirifariba42@yahoo.com

آماده‌سازی و ارسال کرد. سواد صورت مجلس اتاق تجارت بارفروش، درباره انحلال اتاق تجارت آن شهر و ممه‌ور کردن آن و تهیه صورت ریز از اثاثیه در تاریخ ۱۳۰۹/۳/۷ ش.، قدیمی‌ترین سند و مکاتبه‌نایب‌رئیس اتاق بازرگانی شیراز با استانداری فارس درباره اعلام نرخ گندم در تاریخ ۱۳۴۷/۱۰/۴ ش. جدیدترین سند معرفی‌شده در این نمایشگاه بود.

نمایشگاه اسناد المپیک، به مناسبت برگزاری بازی‌های المپیک ۲۰۱۶ ریو، با محدوده زمانی دوره پهلوی و انقلاب اسلامی، در قالب ۲۵ عنوان با معرفی ۴۵ برگ آماده‌سازی و جهت برگزاری نمایشگاه هم‌زمان، برای ۱۱ نمایندگی استانی و منطقه‌ای ارسال شد. درخواست از ریاست کل معارف مبنی بر اعزام نماینده به المپیک هلند برای آگاهی از انواع بازی‌ها و برنامه المپیک بعدی و تهیه وسایل ارتباط المپیک ملی با کمیته المپیک و مخالفت معارف به دلیل نبود اعتبار، ۱۳۰۶/۱۰/۱۷ ش.؛ نامه وزارت معارف به وزارت امور خارجه، در خصوص مقذور نبودن شرکت در المپیک هلند و ابراز امیدواری برای حضور در المپیک ۱۹۳۲، ۱۳۰۶/۱۰/۱۹ ش.؛ تشکیل «کمیسیون انتشارات و تبلیغات المپیک» در کمیته ملی المپیک برای اطلاع‌رسانی نتایج المپیک لندن و راهنمایی ورزشکاران ایرانی در آن بازی‌ها، [۱۳۲۶ ش.]: تشکیل اردوگاه در تهران به منظور تمرین و آمادگی ورزشکاران جهت شرکت در المپیک لندن و بخشنامه وزیر کشور به استانداری هفتم برای اعزام قهرمانان برجسته به اردوگاه یاد شده، ۱۳۲۷/۴/۶ ش.؛ فهرست هزینه‌های لازم برای شرکت در المپیک ۱۹۴۸ لندن، ۱۳۲۷/۶/۳۰ ش.؛ صورت‌جلسه کمیسیون رسیدگی به حساب‌های ارزی کمیته المپیک ایران برای بررسی هزینه‌های المپیک لندن، ۱۳۲۷/۷/۲۷ ش.؛ ورزشگاه ومیلی، محل برگزاری مسابقات المپیک ۱۹۴۸ لندن؛ [۱۳۲۷ ش.]: اسامی اعضای کمیته بین‌المللی المپیک و مسئولان المپیک ۱۹۴۸ لندن، [۱۳۲۷ ش.]: رکوردهای ورزشکاران رشته‌های مختلف در بازی‌های المپیک، [۱۳۲۷ ش.]: ترجمه بخشنامه کمیته بین‌المللی المپیک در خصوص منع استفاده از واژه و علامت المپیک در غیر از بازی‌های المپیک، آوریل ۱۹۵۰ م. / فروردین یا اردیبهشت ۱۳۲۹ ش.؛ برنامه استقبال از ورزشکاران قهرمان پس از بازگشت از المپیک ملبورن؛ آذر ۱۳۳۵ ش.؛ اطلاعات بولتن رسمی کمیته المپیک ایران از دهکده المپیک ۱۹۶۰ رم، ۱۳۳۹/۳/۲۵ ش.؛ نامه وزارت امور خارجه به وزارت فرهنگ، مبنی بر برگزاری نمایشگاه نقاشی کودکان هم‌زمان با المپیک توکیو و درخواست آگاهی از اقدام‌های صورت‌گرفته، ۱۳۴۲/۱۰/۱۹ ش.؛ امکانات بهداشتی و پزشکی گرونوبل برای برگزاری بازی‌های المپیک زمستانی ۱۹۶۸، ۱۳۴۶ ش.؛ ورزشگاه یکصد هزار نفری «آزتک»، محل برگزاری بازی‌های المپیک ۱۹۶۸ مکزیک، [۱۳۴۷ ش.]: برنامه نوزدهمین دوره بازی‌های المپیک ۱۹۶۸ مکزیک، [۱۳۴۷ ش.]: مهمترین تصمیم‌های اجلاس شصت و هشتم کمیته بین‌المللی المپیک در ورشو، ۷ ژوئن ۱۹۶۹ م. / ۱۳۴۸/۳/۱۷ ش.؛ برنامه مسابقات المپیک ۱۹۷۲ مونیخ، [۱۳۵۰ ش.]: دسترسی خبرنگاران به مدرن‌ترین تجهیزات رادیویی و تلویزیونی

برای ارسال اخبار المپیک ۱۹۷۲ مونیخ، [۱۳۵۱ش.]; گزارش سفر گروه اعزامی آموزش و پرورش از المپیک بارسلون، [۱۳۷۱ش.]; تصاویری از سالن‌های ورزشی و امکانات المپیک بارسلون، [۱۳۷۱ش.] از جمله عنوان‌های اسناد نمایشگاه بود.

قیام مسجد گوهرشاد یکی از وقایع مهم در تاریخ سیاسی کشور محسوب می‌شود که گروه ارتباطات آرشیوی به درخواست مدیریت اسناد و کتابخانه ملی خراسان رضوی، نمایشگاهی را در این زمینه آماده و به آن مدیریت برای برگزاری نمایشگاه ارسال داشت. بیشتر اسناد منتخب در این نمایشگاه به رویدادهای بعد از قیام بر می‌گردد. مهم‌ترین اسناد عبارت است از: دستور حکومت تربت‌حیدریه به نظمیه، مبنی بر مراقبت کامل از تغییر کلاه و تعقیب متخلفان؛ گزارشی از منبر رفتن سیدعلی معروف به اصفهانی یا یزدی در تربت حیدریه و کاشمر و اظهارات وی در خصوص حرم رضوی [پس از قیام مسجد گوهرشاد] و اقدامات حکمران برای دستگیری وی و جلوگیری از اغتشاش در شهر؛ گزارش حکومت تربت حیدریه به ایالت خراسان در خصوص روند تغییر کلاه پس از اتفاقات مشهد و تلاش نظمیه برای دستگیری عوامل اغتشاشگر؛ درخواست انجام اقدامات لازم برای اعزام دو نفر از زندانیان [قیام مسجد گوهرشاد] به چشم‌پزشکی؛ اداره آگاهی و رسیدگی محاکمات ارتش به پرونده وی؛ نامه سیدعبدالکریم نواب احتشام رضوی به فرزندش سیدعلی احتشام رضوی [از متهمان قیام مسجد گوهرشاد] برای اعلام سلامتی و اوضاع خود و خانواده؛ دستور شهربانی جهت اعزام ۵ نفر از زندانیان [قیام مسجد گوهرشاد] برای بازجویی؛ اعلام وضعیت محکومیت حاجی سیدعبدالعظیم حائری میرهاشمی، از متهمان قیام گوهرشاد؛ گزارش تحویل ۵ نفر از زندانیان به لاتکلیف [قیام مسجد گوهرشاد] به اداره سیاسی؛ دستگیری و تحویل پنج نفر از محکومان قیام گوهرشاد به اداره سیاسی؛ اسامی زندانیان بازجویی شده و درخواست حذف آن‌ها از فهرست؛ دستور رئیس اداره محاکمات و دعوای ارتش، مبنی بر اعزام متهمان قیام مسجد گوهرشاد به دیوان حرب؛ حکم دیوان حرب ثانی، در خصوص محکومیت متهمان قیام مسجد گوهرشاد؛ اسامی زندانیان تحویلی [قیام مسجد گوهرشاد] به اداره سیاسی برای انجام اقدامات لازم؛ نامه شیخ محمدتقی بهلول از زندان افغانستان به دوستان خود در سبزوار، مبنی بر اعلام شرایط خود در زندان و آگاهی از اوضاع آشنایان در ایران؛ گزارش وزارت امور خارجه، مبنی بر آزادی شیخ بهلول از زندان افغان‌ها، اعزام وی به مزارشریف و تکریم وی از سوی افغان‌ها.

گفتنی است، نمایشگاه یادشده در قالب ۴۳ عنوان و معرفی ۵۵ برگ سند تهیه و تنظیم شده است. گروه ارتباطات آرشیوی به مناسبت هفته دولت و بزرگداشت سالروز شهادت دو تن از بهترین یاران امام خمینی (ره)، محمدعلی رجایی و محمدجواد باهنر، به درخواست مدیریت اسناد و کتابخانه ملی مازندران و قزوین، اسنادی را به‌منظور برگزاری نمایشگاه تهیه و به آن مدیریت‌ها

ارسال کرد. این نمایشگاه شامل ۱۷ عنوان و معرفی ۲۳ برگ سند و ۱۸ قطعه عکس بود. قدیمی‌ترین این اسناد مربوط به درخواست محمدجواد باهنر، از مدرسان حوزه علمیه قم مبنی بر صدور گواهی اشتغال به تحصیل وی در آن حوزه به منظور ارائه به حوزه علمیه نجف در تاریخ ۱۳۳۷/۷/۱۲ ش.، و جدیدترین آن بخشنامه محمدعلی رجائی، نخست‌وزیر، به مناسبت سومین سال تأسیس جمهوری اسلامی در تاریخ ۱۳۶۰/۱/۱۵ ش. است. که در آن نخست‌وزیر توصیه‌هایی به کارمندان و روسای سازمان‌ها جهت حفظ و پاسداری از خون شهدا کرده است. افزون‌براین، به مناسبت هفته دولت، اسنادی هم باهدف ارسال به موزه سازمان واقع در ساختمان کتابخانه آماده‌سازی و ارسال شد. این اسناد مربوط به دولتمردان قبل از انقلاب بود و شامل ۹ عنوان و ۱۵ برگ سند به صورت اصل سند در اختیار علاقه‌مندان و مراجعان قرار گرفت. گفتنی است که، حکم و ثوق‌الدوله، «رئیس‌الوزرا» برای موافقت با استعفای مسیو «هنسنس» از ریاست خزانه‌داری کل و انتصاب منتخب‌الدوله به کفالت خزانه‌داری در تاریخ ۲۷ م اسد ۱۳۳۴ ق. / ۱۲۹۵/۴/۲۷ ش. قدیمی‌ترین سند و ترمیم کابینه امیرعباس هویدا «نخست‌وزیر»؛ در سال‌های ۱۳۴۴-۱۳۵۴ ش. جدیدترین سند نمایش‌داده در موزه سازمان بود. دیگر اسناد معرفی شده نیز عبارتند از: نامه به مشیرالممالک در یزد برای اعلام اوضاع داخلی، تغییر کابینه وزرا، انتصاب ناصرالملک به سمت رئیس‌الوزرا و اعلام اسامی برخی از وزیران؛ گزارش درباره استعفای رئیس‌الوزرا، شایعه موردنظر بودن افرادی چون مشیرالدوله، مستوفی‌الممالک و ... برای نخست‌وزیری، ورود کشتی‌های جنگی روس به انزلی و ورود نیرو به غازیان و ایجاد کمیته در آستارا با تحریک آنان؛ تلگراف قوام‌السلطنه به فرمانفرمایان ایالات و حکام ولایات پس از پذیرش مسئولیت تشکیل کابینه و اعلام اسامی وزیران معرفی شده به شاه و مجلس شورای ملی؛ ابلاغ تلگراف مستوفی‌الممالک به حکام و فرمانفرمایان در مورد تشکیل هیئت دولت و معرفی به مجلس شورای ملی؛ بخشنامه، مبنی بر انتصاب علی منصور به سمت وزیر صنعت و معادن و ابوالقاسم فروهر به سمت وزیر داخله؛ ابلاغ بخشنامه حاوی معرفی کابینه علی سهیلی؛ سیاهه اسامی وزیران کشور از سال ۱۳۲۰ به بعد. نمایشگاه انقلاب مشروطه در گیلان یکی دیگر از نمایشگاه‌هایی است که به درخواست مدیریت اسناد و کتابخانه ملی گیلان، در قالب ۲۶ عنوان با معرفی ۲۲ برگ سند و ۹ قطعه عکس آماده‌سازی و ارسال شد. دستخط محمدعلی شاه، مبنی بر انتصاب محمدولی خان تنکابنی به ریاست کل قشون آذربایجان، قدیمی‌ترین سند مربوط به تاریخ جمادی‌آخر ۱۳۲۶ ق. / تیر یا مرداد ۱۲۸۷ ش. و جدیدترین آن گزارش تلگرافی حکومت گیلان و طوالش، مبنی بر ورود احمدخان میرشکار و دو نفر همراه به رشت و تأمین از سوی روس‌ها و کسب تکلیف در این زمینه با تاریخ ۱۸ ثور ۱۳۳۰ ق. / ۱۳۹۱/۲/۱۸ ش. بود.

وزارت جنگ

تاریخ ۱۸ / ۱ / ۱۳۱

یوست

اداره

دائره

شماره

اداره زندان مرکزی

۹۹۸

مقتضی است قدغن فرمائید اشخاص نامبردگان پائین متهمین

غائله مشهد را

سیدعلی نواب احتشام حسن اردکانی محمدعلی کهرائی
 شیخ حسین اردبیلی شیخ عباسعلی محقق سیدرضای کلبی
 شیخ خلیل تصویری میر محمد حسین حسینی اصفهانی
 شیخ سیفاله سیفی غلامعلی خداداد حاج رفیع سنجر
 حاج محمد حسین صبوری زین العابدین بربر سید محمد شریعت
 شیخ محمد تقی شاهرودی علی مخصوص کاتب سیداسدالله بابکی
 فتح الله یغمائی

برای یوم سه شنبه هیجدهم ماه جاری ساعت (۹) صبح تحت المراقبه
 بدیوانحرب متشکله در اداره محاکمات و دعاوی ارتش اعزام دارند

۹۱۸

رئیس اداره محاکمات و دعاوی ارتش = سرتیب افخمی

روز دوشنبه ۱۷ روز زندان
 وقت ۱۷ روز ۱۸
 شماره ۱۲۸۰۵۷

رئیس اداره زندان مرکزی
 ساعت ۱۷ روز ۱۸
 شماره ۹۹۸

۱۵ / ۱ / ۱۳۱

۱۵ / ۱ / ۱۳۱
 علم بر سرک راه

دستور رئیس اداره محاکمات و دعاوی ارتش، مبنی بر اعزام متهمان قیام مسجد گوهرشاد به دیوان حرب؛
 ۱۳۱۶/۸/۱۶ ش.

شناسه سند: ۲۰۱-۲-۲۹۴

منشأ: آرشیو ملی ایران

از طهران برشت		اداره تلگرافی دولت عالی ایران			صفحه
مره	عدد کلمات	تاریخ اصل مطلب			اطلاعات
		روز	ساعت	دقیقه	

عموم حکام ولایات و ایالات ممالک محروسه بالقاب و عناوین هریک تلگراف شود چون لازم بود خاطر محترم شمارا از مدلول قضای مشمول دستخط انجمن نقط مبارک مستحضر و حسب الامر عینا درج و ابلاغ نماید جناب مشیرالسلطنه رئیس الوزراء چنانکه بر احدى پوشیده نیست بواسطه ایجاد انجمنهایی که بدون نظرنامه تشکیل و در امور دولتی که از وظایف اهالی خارج است مضررا دخالت می نمودند بطوریکه رشته انتظام امور را از دست اولیای دولت خارج و بمیل خود میخواستند امور مملکتی را حل و عقد نمایند و نزدیک بود هرج و مرج عظیمی در کبیه مملکت رویداده موجب انهمحلال دولت قدیم قویم ایران گردد

از طرف دیگر اطیاعات و ناطقین بواسطه انکاء بانجمنها ممد اخلال و اعتشاش کبیه امور شده بود از آنجا که رشته امور مملکتی باید در تحت توجه مخصوص ما در دست مددودی از غلا بوده باشد هر قدر خواستیم که انجمنها را بوظایف خود ملتفت نموده از تخطیات فساد آمیز آنها جلوگیری نماییم بجهت انکالی که بر مجلس شورای ملی داشتند بیت خالص ما بپشرفت نموده و علاوه برای نیل مقاصد مضره خود بعضی مفسدین و آفتوب طلب که همیشه طالب هرج و مرج بودند مانع از جریان امور در مجاری صحیحه بودند عاقبت بجهت حفظ و اسایش این ملک که از طرف حضرت باری تعالی جل شانہ تکفایت ما تقویض شده است و برای امنیت و رفاهیت قاطبه اهالی که بمنزله فرزندان ما هستند خواستیم مفسدین را دستگیر نموده

و از نتایج وخیمه اعمال و حرکات ناشایسته آنها جلوگیری نماییم بمجرد اینکه در این امر اقدام نمودیم از طرف مجلس از آنها حمایت شده و جمع کثیری از اشرار و مفسدین مجلس را پناهگاه قرار داده در مقابل قنون دولتی سنگرها بسته و با استعمال نارنجک و مواد ناریه اقدام نمودند

لهذا مجبور شدیم که از تاریخ امروز بمدت سه ماه مجلس شورای ملی را منفصل کرده و پس از این مدت وکلای متدین صحیح دولت و ملت پرست منتخب شده با مجلس سناء که موافقت قانون اساسی است توانا مفتوح شود مقرر آنکه عبارت همین دستخطرا بحکام ولایات مخابره نمایند که قاطبه اهالی از نیات خسروانه ما در آسایش و رفاهیت عامه وجده جهدی که پیوسته در انتظام امور داریم منتظر و امیدوار باشند ۲۴ جمادی الاول ۱۳۲۶ عموم اهالی را از مدلول دستخط مبارک مطلع نماید

مشیرالسلطنه

بتاریخ	شهر	ساعت	دقیقه	نیل	سنه
					۱۳۲

تلگراف فرمان محمد علی شاه از سوی مشیرالسلطنه به رشت در خصوص اعلام ناراضیتی شاه از عملکرد انجمنها، انفصال مجلس شورای ملی به مدت سه ماه و آغاز به کار همزمان آن با مجلس سنا و انتخاب نمایندگان جدید؛ ۲۴ جمادی الاول ۱۳۲۶ ق. ۱۳۲۶/۴/۳۰ ش.

شناسه سند: ۲۹۶۰۱۸۶۴۲

منشأ: آرشیو ملی ایران

